

YEPYENİ

TYT Çıkış
Sorular

MSÜ Çıkış
Sorular

Çözümlü
Örnek
Sorular

SINAV *Kalitesinde*

TYT ÖN HAZIRLIK

TARİH COĞRAFYA

KONU ANLATIMLI



Akıllı Tahtaya
Uygundur
sinavdijital.com





İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül... ne bu şiddet bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl,
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl.

Mehmet Akif ERSOY

SERTİFİKA NO
44095

DİZGİ/GRAFİK TASARIM
Sınav Yayınları
Grafik Tasarım ve
Dizgi Ekibi

SINAV YAYINLARI
Ostim OSB. Alınteri Bulvarı
1249 Sk. No: 17
Yenimahalle/ANKARA
Tel: 0312 385 40 03

ANKARA ÖZGÜR WEB OFSET
Saray Mah. 205 Cad.
No: 4 İç Kapı No: 2
Kahramankazan/ANKARA
Tel: 0507 475 29 68
Sertifika No: 46821

Bu yayın, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı öğretim programlarına uygun olarak
Sınav Yayın Kadrosu tarafından yayına hazırlanmıştır. Tüm basım ve yayım hakları
Sınav Basın Yayın Dağıtım Org. San. Tic. A.Ş.'ye aittir.

TARİH

BÖLÜM 1 Tarih ve Zaman

Tarihin Konusu	7
Tarihin Faydaları	7
Tarih Biliminin Özellikleri	7
Tarihte Kaynak	7
Tarihe Yardımcı Bilimler	8
Zamanın Taksimi	8

BÖLÜM 2 İnsanlığın İlk Dönemleri

İnsanlığın İlk İzleri	9
İnsanların Hayat Tarzları ve Geçim Kaynakları	9
İlk Çağ'da Medeniyet Havzaları	10
İnsan ve Göç	10
İlk Çağ'ın Tüccar Toplulukları	11
Kabilelerden Devlete - Gücün Meşruiyet Kaynağı	11
İlk Devletlerde Askeri, Sosyal ve Ekonomik Yaşam	11
Kanunlar Doğuyor	12
Test 1	13

BÖLÜM 3 Orta Çağ'da Dünya

Orta Çağ'da Siyasi Yapılar	15
Tarımdan Ticarete Ekonomi	16
Orta Çağ'da Ordu	18
Kanunlar Gelişiyor	18

BÖLÜM 4 İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası

Avrasya'da İlk Türk İzleri	19
Boylardan Devlete	19
Asya Hun Devleti (MÖ 220-MS 216)	20
I. Kök Türk Devleti (552-630)	20
II. Kök Türk Devleti (682-742)	20
Uygur Devleti (744-840)	21
Kavimler Göçü	21
Avrupa Hun Devleti	21

İlk Türk Devletleri ve Komşuları	21
Türklerde Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yapı	22
Test 1	23

BÖLÜM 5 İslam Medeniyetinin Doğuşu

İslamiyet Öncesinde Arap Yarımadası	25
İslamiyet'in Doğuşu ve Gelişimi	25
Hız. Muhammed Dönemi (622-632)	25
Dört Halife Dönemi (632-661)	26
Emeviler (661 - 750)	27
Abbasi Devleti ve Türkler	27
Mısır'da Kurulan Türk - İslam Devletleri	28
Bilim Medeniyeti	28

BÖLÜM 6 Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve İlk Türk İslam Devletleri

Karahanlılar (840-1212)	29
Gazneliler (961-1187)	29
Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157)	30
Türk İslam Devletlerinde Kültür ve Medeniyet	31

BÖLÜM 7 Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiyesi

Anadolu'nun İlk Fatihleri	33
Anadolu'da Selçuklu - Bizans Mücadelesi	33
Türkiye Selçuklularında Teşkilat ve Sosyokültürel Yapı	34
Haçlılar Karşısında Türkler	34
Anadolu'da Moğol İstilas	34
Test 1	35

BÖLÜM 8 Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti (1302-1453)

XIV. Yüzyılın Başlarında Genel Durum	37
Osmanlı - Bizans İlişkileri	37
Balkan Fetihleri	38
Anadolu Türk Siyasi Birliğini Sağlama Faaliyetleri	38
Ankara Savaşı ve Türk Dünyasına Etkileri	38
Test 1	40

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 9 Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler

Beylikler Dönemi'nde Osmanlı'nın Askerî Gücü	42
İlk Düzenli Birlik: Yaya ve Müsellem	42
Tımar Sistemi	42
Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi	42

BÖLÜM 10 Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti

Osmanlı Devleti'nde Askerî Sınıf	44
Osmanlı Devleti'nde Yönetenler Sınıfı (Askerî Sınıf)	44
Osmanlı'da İlim ve İlmiye Sınıfı	44
Medreseler ve Tekkeler	44
Türk Dünyasında Yetiştirilmiş Önemli Bilim İnsanları	45
Halk Kültürü ve Kitabi Kültür	45
Fetihle Gelen Dönüşüm	46
Osmanlılarda El Sanatları	46
Test 1	47

BÖLÜM 11 Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)

Fatih Sultan Mehmet Dönemi	49
II. Bayezid Dönemi	49
Yavuz Sultan Selim Dönemi	49
Kanuni Sultan Süleyman Dönemi	50
Denizlerdeki Gelişmeler	51
Osmanlı Devleti'nin Kapitülasyon Siyaseti	51
Osmanlı'nın Gücü ve Stratejik Rakipleri	51
Osmanlı Devleti'nin Dış Politikası	52
XV. Yüzyılda Avrupa'da Yaşanan Gelişmeler	52
Test 1	53

BÖLÜM 12 Sultan ve Osmanlı Merkez Teşkilatı

Osmanlı'nın Kalbi: Topkapı Sarayı	55
Saray	55
Birun (Dış Saray)	55

Enderun (İç Saray)	55
Harem	55
Divân-ı Hümayun	55
Veraset Sistemi	55
Kanunname-i Ali Osman	56
Şehzadelerin Yetiştirilme Usulü	56

BÖLÜM 13 Klasik Çağ'da Osmanlı Toplum Düzeni

Millet Sistemi	57
Fethedilen Yerde İslam Kültürünün Etkisi	57
Osmanlı Şehirlerinde Yaşam	57
Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifthane Sistemi	57
Çifthane	58
Lonca Teşkilatı	58
Osmanlı'da Vakıf Sistemi	58
Test 1	59

COĞRAFYA

Doğal Sistemler

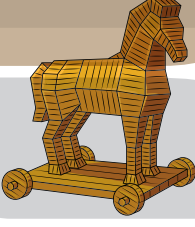
Doğa ve İnsan Etkileşimi	62
Test 1	64
Test 2	66
Dünya'nın Şekli ve Hareketleri	68
Test 3	70
Test 4	72
Koordinat Sistemi	74
Test 5	77
Test 6	79
Harita Bilgisi	81
Test 7	85
Test 8	87
Test 9	89
İklim Bilgisi	91
Test 10	94
Test 11	96

TYT

KONU ANLATIMLI
TÜM DERSLER

TARİH





TARİH VE ZAMAN

TARİH VE ZAMAN

Tarih; insan topluluklarının geçmişteki faaliyetlerini, yaşam biçimlerini ve birbirleriyle olan ilişkilerini yer ve zaman göstererek, neden-sonuç ilişkisi içerisinde, belgelere dayandırarak, objektif bir şekilde inceleyen bilim dalıdır.

1) TARİHİN KONUSU

- Geçmiş dönemlerde insanların yaptığı faaliyetler zaman içerisinde değişikliğe uğramıştır. Bu değişimler tarihin konusu içerisinde yer almıştır. Dolayısıyla tarihin konusu insandır ve geçmişte insanı ilgilendiren konuları inceler.
- Tarihî olayların her birinde genel ve özel nedenler söz konusudur. Genel nedenler her olayda göz önünde bulundurulmuş hususlar, özel nedenler ise olaydan olaya değişen şartlardır.

2) TARİHİN FAYDALARI

- Tarih, insanların ortak geçmiş düşüncesini, karakterlerini ve ahlak yapılarının devamlılığını sağlamaktadır.
- Tarih, toplumlara vatan ve millet sevgisini aşılar.
- Tarih, geçmişteki olayları göz önüne alarak, günümüze ve geleceğimizi şekillendirmemize yardımcı olur. Bu yönüyle tarih, geçmişten ders çıkarma metodudur.
- Tarih; kültür, örf, adet ve geleneklerin gelecek nesillere aktarılmasına yardımcı olur.
- Tarih, toplumların ortak hafızasını ve toplumsal kimliklerinin temelini oluşturur. Toplamların kendilerine ait bir kimlik kazanması, belirli bir tarihî süreç sonrasında gerçekleşmiştir. Belirli bir zaman ve mekân içerisinde toplumlar, kendi öz kimlikleri altında birleşmiştir. Bu kimliğin alt öğelerinin belirlenmesi ve yeni nesillere aktarılmasında en önemli görev tarih bilimine düşmektedir. Millî bir kimliğin oluşturulmasında en önemli unsur millî bir tarih bilincinin oluşturulmasından geçmektedir.

3) TARİH BİLİMİNİN ÖZELLİKLERİ

- Tarihî olayların günümüz değer yargılarına göre değerlendirilmemesi gerekmektedir. Yani tarihlerin veya çağların birbirine karıştırılmaması gerekmektedir. Bu durum anakronizm (tarihlendirme yanılığı) olarak ifade edilmektedir. Tarihî olayları, yaşandığı dönemin şartlarına göre değerlendirmek gereklidir. Bu durum, doğru tarih bilgisine ulaşmaya katkı sağlamaktadır.
- Tarih bilimi, sosyal bir bilim olması nedeniyle fen bilimlerinden ayrılan özelliklere sahiptir. Örneğin; tarihî olaylar aynen tekrarlanamaz. Bu nedenle tarih araştırmalarında deney ve gözlem metodu kullanılamaz. Ayrıca tarihî olayların birçok cephesi olmasından dolayı kural veya formül yöntemi kullanılamaz.
- En doğru tarih bilgisine ulaşmak için objektif bir bakış açısına sahip olmak gerekmektedir.

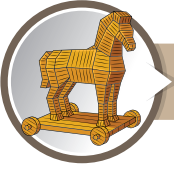
ODAKLAN



Tarihte kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Yapılan her yeni araştırma mevcut bilgiyi değiştirebilir ya da onun doğruluğunu pekiştirebilir.

4) TARİHTE KAYNAK

- Tarih bilimi olayları kanıtlamak amacıyla kaynaklara başvurur. Bu kaynaklar birinci elden ve ikinci elden kaynaklar olarak ikiye ayrılmaktadır. Birinci elden kaynaklar; doğrudan olayın geçtiği zamana ait buluntulardır. İkinci elden kaynaklar ise birinci elden kaynaklardan yararlanılarak oluşturulan eserlerdir.
- Ayrıca kaynaklar sözlü, yazılı, sesli-görüntülü ve gerçek eşya-nesne olarak sınıflandırılabilir. Örneğin; efsane ve destanlar sözlü, ferman ve kitabeler yazılı, film ve videolar görüntü ve sesli, arkeolojik buluntular ise gerçek eşya ve nesnelere örnek gösterilebilir.



TARİH VE ZAMAN

5) TARİHE YARDIMCI BİLİMLER

Bilim Dalları	Açıklaması
Kronoloji	Geçmişten günümüze meydana gelen gelişmelerin zamanını tespit ederek sıralar.
Coğrafya	İnsan ve mekânın karşılıklı etkileşimini araştırır.
Diplomasi	Siyasi belgelerin cins, şekil ve içerik olarak değerlendirmesini yapar.
Arkeoloji	Kazı yolu ile toprak ve su altındaki maddi kalıntıları ortaya çıkarır.
Heraldik	Tarihte devletlerin kullandığı armaları inceler.
Etnografya	Toplumların örf, âdet, gelenek ve yaşayışlarını inceler.
Antropoloji	İnsan ırkını inceler ve kültürlerin gelişimini araştırır.
Nüvizmatik	Tarih içerisinde basılan paraları inceler.
Paleografya	Yazıları, alfabeleri ve bunların zaman içerisindeki değişimlerini inceler.
Filoloji	Dillerin tarihini, gelişimini ve değişimini araştırır.
Epigrafi	Kitabeleri inceler.
Sosyoloji	Toplumu ve toplumsal olayları inceleyen bilim dalıdır.
İstatistik	Verilerin toplanması, sınıflandırılması, sunulması ve yorumlanmasını konu alan bilim dalıdır.

6) ZAMANIN TAKSİMİ

a) Güneş Yılı Esaslı Takvimler: Dünya'nın Güneş etrafında tam bir tur dönüşünü esas alır. Güneş yılı esaslı takvimlere göre bir yıl 365 gün 6 saattir. Dünyada güneş yılı esaslı takvimi kullanan ilk medeniyet **Mısırlılardır**.

b) Ay Yılı Esaslı Takvimler: Ay'ın, Dünya etrafında 12 kez tam tur dönüşünü esas alır. Ay yılı esaslı takvimlere göre bir yıl 354 gündür. Dünyada ay yılı esaslı takvimi kullanan ilk medeniyet **Sümerlerdir**.

- Güneş yılı esaslı takvimlerle, Ay yılı esaslı takvimler arasında 11 günlük zaman farkı bulunmaktadır.

HAFIZAYA AT



Tarihte Mısırlılar, Sümerliler, Babiller, Hintliler, Araplar ve Türkler kendilerine ait takvimler oluşturmuşlardır. Bu takvimlerin oluşumunda toplumlar için önemli olan gelişmeler genellikle takvim başlangıcı yapılmıştır.

Türklerin Tarih Boyunca Kullandığı Takvimler

12 Hayvanlı Türk Takvimi: Türklerin İslamiyet'i kabul etmeden önce kullandığı takvimdir. Güneş yılı esasına göre hazırlanmıştır. 12 yıllık bir devirden meydana gelen bu takvimde her yıl, bir hayvan ismi ile adlandırılmıştır.

Hicri Takvim: Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra İslam medeniyetinin etkisinde kalarak Hicri takvimi kullanmaya başlamıştır. Bu takvim, Ay yılı esasına göre düzenlenmiştir. Başlangıç olarak Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Mekke'den Medine'ye hicret ettiği 622 yılı kabul edilmiştir. Hz. Ömer döneminde düzenlenmiştir.

Celâli Takvim: Büyük Selçuklu hükümdarı Melikşah tarafından Ömer Hayyam'a hazırlatılmıştır. Güneş yılı esasına göre düzenlenmiştir. Başlangıç olarak 1079 yılı kabul edilmiştir.

Rûmi Takvim: Osmanlı Devleti'nin 1839 yılında mali işleri düzenlemek amacıyla oluşturduğu takvimdir. Güneş yılı esasına göre düzenlenmiştir. Miladi takvim ile arasında 584 yıl fark bulunmaktadır.

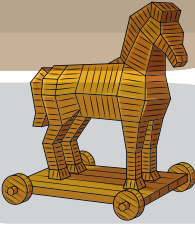
Miladi Takvim: Cumhuriyetin ilanından sonra Batılı devletlerle olan mali ilişkileri geliştirmek amacıyla 1 Ocak 1926 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Güneş yılı esasına göre hazırlanmıştır. Başlangıç olarak Hz. İsa'nın doğumu (Milat) kabul edilmiştir.

DOPİNG



Takvimlerin oluşumunda farklı milletlerin katkısı bulunmaktadır. Bu durum, toplumlar arasında ilişki ve etkileşim yaşandığının göstergesidir.

İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ



UYGARLIĞIN DOĞUŞU VE İLK UYGARLIKLAR

1) İNSANLIĞIN İLK İZLERİ

- Yazının kullanılmadığı dönemler tarih öncesi devirler olarak nitelendirilmektedir. Bu dönem ile ilgili bilgileri-mizi insanların kullandıkları araç gereçlerden öğren-mekteyiz. Bu nedenle, arkeoloji bilimi tarih öncesi de-virleri aydınlatmak açısından vazgeçilmezdir.
- Günümüzden yaklaşık 2,5 milyon yıl önce Dünya'mız buzullarla kaplıydı. Buzulların erimesi sonrasında Ku-zey Yarım Küre'de yaşam alanları oluşmaya başlamış-tır. Bu alanlar içerisinde Anadolu'nun güney kısımları ve bereketli hilal olarak adlandırılan Mezopotamya ön-celikli yerlere sahip olmuştur.

2) İNSANLARIN HAYAT TARZLARI VE GEÇİM KAYNAKLARI

- Tarih öncesi dönemlerde insanlar avcılık ve toplayıcı-lıkla geçimlerini sağlamışlardır.
- İnsanlar yabani buğdaylardan tohumlar üreterek za-man içerisinde tarımsal faaliyetlerle uğraşmaya başla-mışlardır. Tarımsal faaliyetlerin ilk örnekleri Diyarbakır - Çayönü höyüğünde gerçekleşmiştir. Tarımsal faali-yetler sonucunda insanlar mağaralarda yaşamaktan vazgeçerek, Megoran tipi evlerde yaşamaya başlamış-lardır. Anadolu'da Göbeklitepe, Çatalhöyük ve Çayönü önemli yerleşim merkezleri arasında yer almaktadır.

Yerleşik İnsan ve Medeniyet

Göbeklitepe, Şanlıurfa'nın Örencik köyü yakınlarındadır. "UNESCO Dünya Mirası" listesinde yer alır. Günümüze kadar keşfedilen en erken dinî mimari yapıdır.

Çatalhöyük, Konya'nın Çumra ilçesi yakınlarında yer alır. Anadolu coğrafyasında 2.000 yıldan fazla bir zamanda köy yaşamından kentsel hayata geçişin önemli bir kanı-tıdır. Köpek ve sığır burada evcilleştirilmiştir ve UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alır.

Çayönü, Diyarbakır'ın Ergani ilçesi yakınlarındadır. Ça-yönü'nde, Yakın Doğu'daki köy yerleşmelerinin ilk örneği görülmektedir.

- Yine bu dönemde insanlar bitki liflerinden elbiseler yap-mışlardır. Ayrıca taşlardan yaptıkları çeşitli araç-gereç-lerle ihtiyaçlarını karşılamışlardır.
- Yazının icadından önceki devirlerde insanlar; efsane-ler, mitler ve destanlar gibi sözlü anlatılarla toplumsal hafızaya sahip olmuşlardır.
- Yazının icat edilmediği bu tarih öncesi devirler sınıf-landırılırken insanların kullandıkları araç-gereçlerden yararlanılmıştır. Bu dönemler Paleolitik (Eski Taş), Me-zolitik (Orta Taş), Neolitik (Yeni Taş), Kalkolitik (Bakır), Tunç ve Demir olarak sıralanır.

DOPİNG

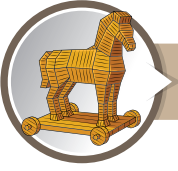


Tarih öncesi dönemlerde Anadolu'da;

- İnsan varlığına ilişkin en eski buluntular Konya, Akşehir Dursunlu fosil yakıtlarıdır.
- Günümüzden 270 bin - 390 bin yıl önce ilk insan-ların yerleşim yeri olarak İstanbul, Yarımburgaz Mağarası tespit edilmiştir.
- Anadolu'da insana dair en eski kemik kalıntıları Antalya, Karain Mağarası'nda ele geçirilmiştir.

Yazının Gelişimi

- Dünya üzerinde yazıyı kullanan ilk medeniyet Sümer-ler olmuştur. Çivi yazısını icat eden Sümerler, tarihî devirlerin de başlamasını sağlamışlardır. Sümerlerin etkisiyle Mezopotamya medeniyetlerinin birçoğu çivi yazısını kullanmıştır. Mısırlılar ise papirüsler üzerinde ilk hiyeroglif yazıyı kullanmışlardır.
- Yazı, insanlık tarihi açısından önemli bir yere sahip ol-muştur. Yazıyla birlikte insanlar, anallar ve savaş hikâ-yeleri yazarak ayrıca antlaşmalar yaparak toplumsal hafızayı güçlendirmişlerdir. Yazının icadı aynı zaman-da bilimsel faaliyetlerin de gelişmesine katkı sağlamış-tır.



İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

3) İLK ÇAĞ'DA MEDENİYET HAVZALARI

Anadolu Medeniyetleri

a) Hititler: Soylulardan oluşan **Pankuş** adındaki meclis yönetimde etkili olmuştur. Ayrıca **Tavananna** olarak isimlendirilen Kral'ın eşi yönetimde söz sahibi olmuştur. Tanrılara hesap vermek amacıyla **anal** denilen yıllıkları tutmuşlardır.

b) Lidyalılar: Ticari faaliyetlerde gelişmeleri sonucunda parayı ilk kullanan medeniyet olmuştur. Ordularında ücretli askerler görev almıştır.

c) Frigler: Tarım ve dokumacılık alanında gelişmişlerdir. **Tapates** adında halıları bulunmaktadır. Tarımsal faaliyetleri; dinî inanışları ve hukuk kuralları üzerinde belirleyici olmuştur.

d) Urartular: Madencilikte ilerlemişlerdir. Taş işçiliğinde gelişerek su bentleri ve oda şeklinde mezarlar inşa etmişlerdir.

Mezopotamya Medeniyetleri

a) Sümerler: Çivi yazısını icat etmişlerdir. Ziggurat adını taşıyan çok amaçlı tapınaklar inşa etmişlerdir. Astronomide ileri giderek ilk ay yılı takvimini icat etmişlerdir. Ayrıca Lagaş kralı Urugakina tarafından ilk yazılı hukuk kuralları oluşturulmuştur.

b) Babiller: En önemli özellikleri kısasa kısas ilkesine dayanan Hammurabi Kanunları'dır. Ayrıca Teokratik - Monarşi anlayışına karşı çıkmışlardır. Mimaride gelişmişlerdir. Babil Kulesi ve Babil'in Asma Bahçeleri önemli eserleridir.

c) Asurlular: Ticarete çok gelişmişlerdir. Kayseri Kültüpe'ye kurdukları ticaret merkezi sayesinde Anadolu'ya yazıyı getirmişlerdir. Kara koloniciliğinde ilerlemişlerdir.

Roma Medeniyeti: MÖ XVIII. yüzyılda İtalya'da kurulan Roma İmparatorluğu'nda sırasıyla krallık, cumhuriyet ve imparatorluk dönemleri yaşanmıştır. Roma'da kraldan sonra en etkin danışma kurulu olan senatoya soylular girebilmiştir. Roma toplumu patriciler, plepler ve köleler olarak üç sınıfa ayrılır.

Yunan Medeniyeti: Şehir devletleri hâlinde örgütlenmişlerdir. Seçimler yapılarak demokratik bir yönetim oluşturmuşlardır. Özgür düşünce anlayışında ve bilimde ilerlemişlerdir.

Mısır Medeniyeti: Nil Nehri havzasında kurulmuşlardır. Matematik ve geometride ilerlemişlerdir. Güneş yılı esaslı

takvimi icat etmişlerdir. Piramitleri inşa etmişlerdir. Hiyeroglif yazıyı kullanmışlardır. Tıp ve eczacılıkta gelişmişlerdir.

İran Medeniyeti: Geniş bir hâkimiyet alanına sahip olan Persler, bu toprakları eyaletlere (Satraplık) ayırarak yönetmişlerdir. Ayrıca ilk posta teşkilatını kurmuşlar ve Kral Yolu'nu inşa etmişlerdir.

Hint Medeniyeti: Bilimsel alanda ileri giden Hint medeniyeti, matematik alanında büyük bir gelişme göstermiştir. Sıfırı ilk defa kullanmışlardır. Ancak sayı olarak kabul etmemişlerdir.

Çin Medeniyeti: Barut, pusula, matbaa ve kâğıdı icat etmişlerdir. Astronomi ve tıp alanında ilerlemişlerdir.

Doğu Akdeniz Medeniyetleri

a) Fenikeliler: Deniz ticaretinde gelişerek kolonicilik faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Fenike alfabesini oluşturmuştur.

b) İbraniler: Tek tanrılı semavi din inancını benimsemişlerdir.

4) İNSAN VE GÖÇ

İnsanlar tarih boyunca sürekli hareket hâlinde yaşamıştır. Farklı sebeplerden dolayı yaşadıkları yerlerden başka bölgelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Tarih boyunca yaşanan büyük göç hareketleri şunlardır:

Ege Göçleri: MÖ XIII. ve MÖ XII. yüzyıllarda Yunanistan'dan başlamıştır. Yunanistan'daki kavimler, Dorlar ve Akaların baskısıyla Anadolu ve Mısır'a kadar uzanan bir alana yayılmışlardır. Bu göçler "Deniz Kavimleri Hareketi" olarak da adlandırılmıştır.

Amurru (Babil) Göçleri: MÖ III. bin yılın son yüzyılında Amurru Arabistan'dan Filistin ve Suriye bölgesine göç etmişlerdir.

Akad Göçleri: Sami kökenli olan Akadlar, III. bin yılda Sümer topraklarına doğru göç etmişlerdir.

Hurri Göçleri: MÖ III. bin yılın sonlarında Hurriler, Doğu Anadolu ve Orta Fırat bölgesine göç etmişlerdir.

Frig Göçleri: MÖ 1200-800 yılları arasında Frigler, Makedonya ve Trakya'dan Anadolu'ya göç etmişlerdir.

• Dünya üzerinde bu göç hareketlerinin yanında İç Asya'da ve Kapadokya'da da göçler yaşanmıştır.



5) İLK ÇAĞ'IN TÜCCAR TOPLULUKLARI

İlk Çağ'da toplumlar ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla birbirleri ile ticari faaliyetler kurmaya önem vermişlerdir. Bazı topluluklar ticari faaliyetlerde ilerleyerek bunu temel geçim kaynağı hâline getirmiştir. İlk Çağ'ın tüccar toplulukları arasında Asurlular, Lidyalılar, Fenikeliler ve Soğdular yer almıştır.

6) KABİLEDEN DEVLETE - GÜCÜN MEŞRUIYET KAYNAĞI

- İnsanların konargöçer hayattan, yerleşik düzene geçtiklerinde birbirlerine duydukları ihtiyaç artmış ve siyasi organizasyonlar oluşturmaya başlamışlardır.
- Bu organizasyonlar içinde Mısır'da "Nom", Sümerlerde "Site", İyon ve Dorlarda ise "Polis" adında şehir devletleri kurulmuştur. Bu organizasyonları oluşturan topluluklar arasında üstünlük mücadelesinin artması sonucunda imparatorluklar kurulmuştur.
- Bu şekilde oluşan ilk devletler farklı meşruiyet kaynaklarına sahip olmuşlardır. Örneğin; Hititlerde yönetim yetkisinin tanrıdan alındığına inanılmıştır. Yunanlarda aristokrat bir sınıf yönetime hâkim olmuştur. Sümerlerde Rahip-Kral olan "Ensi"ler yönetimde mutlak hâline gelmiştir. Asur ve Babillerde Kral, tanrının yeryüzündeki temsilcisi olarak görülmüştür. Babil kralı Hammurabi bu anlayışı değiştirerek kendisini mutlak kral olarak ilan etmiştir. Mısır'da Tanrı-Kral anlayışı gelişerek yönetimde teokratik bir yapı oluşturulmuştur. Büyük İskender ise çıktığı Asya Seferi sonrasında büyük bir imparatorluk kurarak "Helenistik Dönemi" başlatmıştır.

ALTIN SORU



İlk Çağ'da Mısır Uygarlığı'nda devletin başında bulunan Firavunların emirleri Tanrı buyruğu olarak kabul edilmiştir.

Buna göre Mısır Medeniyeti ile ilgili;

- Hukuk kuralları yazılı hâle getirilmiştir.
- Tanrı-Kral anlayışı gelişmiştir.
- Ülke yönetiminde teokratik yapı güçlenmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

ALTIN ÇÖZÜM



Mısır'da Firavunların emirlerinin Tanrı buyruğu olarak kabul edilmesi Firavunların hem kral hem de Tanrı olarak görüldüğünün kanıtıdır.

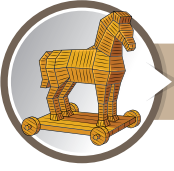
Bu durum devlet yönetiminde teokratik yapıyı güçlendirmiştir. Ancak verilen bilgilerin hukuk kurallarının yazılı hâle getirilmesi ile ilgisi yoktur.

Dolayısıyla sorunun doğru cevabı II ve III'tür.

Cevap: E

7) İLK DEVLETLERDE ASKERİ, SOSYAL VE EKONOMİK YAŞAM

- Mezopotamya'da verimli toprakların etkisiyle tarım temel geçim kaynağı olmuştur.
- Toplum; soylular, rahipler ve köleler olarak sınıflara ayrılmıştır.
- Batı Anadolu'da zengin maden yataklarından dolayı madencilik gelişmiştir.
- Bu bölgenin geçiş yolları üzerinde bulunması ticari faaliyetleri artırmıştır.
- Örneğin; Lidyalılar parayı icat etmiş ve Kral Yolu'nda ticaret yapmışlardır.
- Yunan medeniyetlerinde arazi şartlarının dağınık olması nedeniyle ihtiyaçlar kolonizasyon faaliyetleri ile karşılanmaya çalışılmıştır. Yine Roma İmparatorluğu da sahip olduğu coğrafyanın etkisiyle kolonizasyon faaliyetlerinde bulunmuştur.
- Topluluklar sahip oldukları toprakları ve geçim kaynaklarını koruyabilmek amacıyla birçok mücadelede bulunmuştur.
- Bunların en önemlisi Kuzey Suriye hâkimiyeti için Hitit ve Mısırlıların karşı karşıya gelmesidir.
- Bu mücadeleler sonucunda iki taraf arasında dünyada bilinen ilk yazılı antlaşma olan Kadeş Antlaşması imzalanmıştır. (MÖ 1280)



İNSANLIĞIN İLK DÖNEMLERİ

ALTIN SORU



- Mezopotamya uygarlıklarının tarım ile uğraşması
- Yunan medeniyetlerinde koloniciliğin gelişmesi
- Lidyalıların ticari faaliyetlerde gelişmesi

İlk Çağ Uygarlıkları ile ilgili verilen bu bilgilere göre aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

- A) Geçim kaynaklarının şekillenmesinde coğrafyanın etkili olduğu
- B) Vergilendirme sisteminin yazı ile kayıt altına alındığı
- C) İhtiyaçlarını birbirlerinden karşıladıkları
- D) Gelişmişlik seviyesi bakımından farklı özellikler taşıdıkları
- E) Geçim kaynaklarının hukuk kurallarını belirlediği

ALTIN ÇÖZÜM



İlk Çağ uygarlıkları ile ilgili verilen bilgilere baktığımızda yaşanan coğrafyanın insanların geçim kaynakları üzerinde belirleyici olduğu anlaşılmaktadır.

Cevap: A

8) KANUNLAR DOĞUYOR

- İnsanlar, oluşturdukları siyasi organizasyonlarla daha kalabalık gruplar hâlinde yaşamaları sonunda toplumsal düzeni sağlamak amacıyla hukuk kurallarına ihtiyaç duymuşlardır. Bu kurallar daha çok akıl, gelenek ve kutsal kitaplara dayanmıştır. Sözlü olarak ortaya çıkan bu kanunlar yazının icadı ile kayıt altına alınmaya başlanmıştır.

HAFIZAYA AT



Dünyada ilk yazılı hukuk kurallarını Sümerlerde Lağış Kralı Urkagina hazırlamıştır.

- Yazının icadı ile birlikte yazılı hâle gelen hukuk kurallarının ilk örnekleri Sümerlerde görülür. Sümer Kralı

Urkagina, bir kanun hazırlamıştır. Yaptığı düzenlemelerle de daha çok borç affı gibi konuları işlemiş ve halkı rahatlatmaya çalışmıştır.

- Mezopotamya'da yapılan bir diğer kanun Babil Kralı Hammurabi'ye aittir. Hammurabi kendini adaletin kralı olarak ifade etse de kanunlarını Tanrı Şamaş'ın önünde durduğu stelin alt kısmına yazdırmıştır.
- Hammurabi Kanunları “dişe diş, göze göz” şeklinde değerlendirilen ve suçu işleyene aynı ağırlıkta cezayı içeren kanunlardır. 282 maddeden oluşan bu kanunların ön söz kısmında Baştanrı Marduk hakkında övücü sözler bulunmakta ve Marduk ile adalet tanrısı Şamaş tarafından Hammurabi'nin nasıl kral seçildiği anlatılmaktadır.
- İlk Çağ Anadolu medeniyetlerinden biri olan Hititler, gelişmiş bir hukuk sistemine sahiptir. Hitit kanunları içerik olarak Sümer Kanunları gibi insancıdır. İşlenen suçların cezası daha çok maddi niteliklidir. Ölüm ve işkence cezaları yerine tazminat cezaları konmuştur. Hititler, hayvanları ve bitkileri korumak için de yasalar çıkarmışlardır. Evlenme, boşanma, nikâh, nişan gibi aileyle ilgili hususlara yer verilmiştir. Kadınlara da boşanma hakkı verilmiştir. Hititler hukuk tarihinde ilk kez kasten adam öldürme ile kazara adam öldürmeyi birbirinden ayırmıştır. Hititler cezaları belirlerken sosyal sınıf farklılıklarını esas almıştır. Ayrıca Hititlerde kolektif cezalar uygulanmış yani bazı suçlarda ceza sadece kişiye değil ailesine de verilmiştir.
- İbraniler, Tek Tanrılı semavi din inancını benimsemiş ve bunun sonucunda ilahi kökenli hukuk kuralları bu dönemde görülmeye başlamıştır. “On Emir” olarak bilinen bu hükümler, İsrailoğulları'nın Mısır'dan çıkışlarından sonra Sina Dağı'nda Hz. Musa'ya bildirilen emirlerdir. Yahudi inancına göre Tanrı ile İsrailoğulları arasında yapılan ahdi (anlaşma) Yahudiler'in kutsal kitabına Hristiyanlar günümüzde “Ahdi Atik” (Eski Ahit) demektir.

HAFIZAYA AT



Eski Ahit, Hz. Musa'dan yüzlerce yıl sonra kaleme alınmış olup günümüzde farklı nüshaları vardır. On Emir, Eski Ahit'in ilk ve en önemli kısmıdır. Tevrat'ta geçmektedir.



1. Tarihî araştırmalarda olayları;

- I. günümüz değer yargılarına göre yorumlamak,
- II. geçtiği yerin özelliklerine göre incelemek,
- III. sebep ve sonuçlarına göre değerlendirmek

durumlarından hangilerinin doğru tarih bilgisine ulaşmayı zorlaştırdığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

- 2. İnsanlarda geçmişi öğrenmenin gizemi hep var olmuştur. Bu gizem onları, tarihin zaten yaparı insan olduğu için daha çok bu konuyla ilgilenmeye sevk etmiştir. Öyle ki Collingwood bu konuyla alakalı olarak şu tespitte bulunur: Tarih, insanın kendisine ilişkin bilgisi için vardır. Tarih insanın kendini tanımasıdır. İnsanın zaman içinde neler yaptığını, ne olduğunu ortaya koyar ve neler yapabileceğinin tek ipucudur.**

Buna göre tarih bilimi ile ilgili;

- I. Geçmişi anlamlandırma merakından ortaya çıkmıştır.
- II. Geleceğe yön veren ve ayna tutan bir bilimdir.
- III. İnsanın zaman içinde yaptıklarını öznel biçimde değerlendirir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

3. Aşağıdakilerden hangisi tarih biliminin özellikleri arasında yer almaz?

- A) Deney ve gözlem metodu uygulanamaz.
- B) Yapılan her araştırma mevcut bilgiyi değiştirir.
- C) Olayların yaşandığı dönemin şartları dikkate alınmalıdır.
- D) Tarih biliminde kesin ve değişmez kurallar yoktur.
- E) Belgelere dayanmak objektifliği artırır.

4. Aşağıdaki medeniyetlerden hangisi kolonizasyon faaliyetlerinde bulunmamıştır?

- A) Yunanlılar B) Fenikeliler
C) Asurlular D) Romalılar
E) Urartular

- 5. Tarih bilimi en doğru tarih bilgisine ulaşmak amacıyla başka bilimlerden yardım almaktadır.**

Buna göre aşağıdaki yardımcı bilimlerden hangisi tarih öncesi dönemleri aydınlatılabilmek amacıyla kullanılabilir?

- A) Antropoloji B) Epigrafi
C) Paleografya D) Nüvizmatik
E) Diploması

- 6. Friglerde kasıtlı olarak saban kırmanın ve öküz öldürmenin cezası ölüm olmuştur.**

Yalnızca bu bilgilere göre;

- I. Bereket tanrıçası Kibele'ye inanmışlardır.
- II. Dokumacılık alanında gelişmişlerdir.
- III. Geçim kaynaklarını korumaya çalışmışlardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) I, II ve III



TEST-1

7. Yazının icat edilmediği dönemlerde insanlar kültürel birikimlerini, örf-adetlerini ve kendilerine ait unsurları sözlü olarak nesilden nesile aktarmışlardır.

Buna göre;

- I. mitler,
- II. anallar,
- III. destanlar

unsurlarından hangileri yazının icat edilmediği dönemlerde toplumsal hafızanın oluşumuna katkı sağlamıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I ve III

8. Sümerlerde Urkagina;

- Din adamlarının halktan ürün toplamasına son vermiştir.
- Halkın ürettikleri ürünleri satma veya kullanmalarını serbest bırakmıştır.

Sadece bu bilgilere göre;

- I. özel mülkiyet,
- II. anayasal sistem,
- III. meşruti monarşi

anlayışlarından hangilerinin geliştiği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

9. Mısır Uygarlığında;

- I. Piramitlerin inşa edilmesi,
- II. Güneş yılı esaslı takvimin oluşturulması,
- III. Çivi yazısının icat edilmesi,

faaliyetlerinden hangilerinin yer aldığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I, II ve III

10. Yunanistan'da kralların yönetimindeki şehir devletlerinde (polislerde) ticaretle uğraşanlar, sanayiciler ve köylüler birleşerek yönetime ortak olmuşlar, her şehirde halk meclisleri kurulmuştur.

Bu bilgiye göre, aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabılır?

- A) Yunanistan yeni göçlere açık hâle gelmiştir.
B) Krallar tanrısal güçlerle donatılmıştır.
C) Demokratik yönetim anlayışı benimsenmiştir.
D) Devlet çok uluslu bir görünüm kazanmıştır.
E) Şehir devletleri arasındaki ticari rekabet sona ermiştir.

11. Mısır ve Mezopotamya uygarlıklarının bölgesel olarak birbirine yakın olmalarına ve aynı zaman dilimi içinde yaşamalarına rağmen aralarında etkileşim yok denecek kadar azdır.

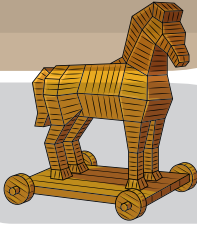
Bu duruma, aşağıdakilerden hangisinin neden olduğu söylenebilir?

- A) Mezopotamya'da siyasi birliğin olmaması
B) Mısır'ın coğrafi açıdan dışarıya kapalı olması
C) Mezopotamya'da çok tanrılı dinlerin yaygın olması
D) Her iki bölgenin de verimli topraklara sahip olması
E) Mezopotamya'nın Anadolu'dan etkilenmiş olması

12. İlk Çağ'da yaşanan aşağıdaki gelişmelerden hangisinin kültürler arası etkileşimi sağladığı söylenemez?

- A) Fenikelilerin kolonicikle uğraşması
B) Perslerin Kral Yolu'nu inşa etmesi
C) Kralların başrahip, başkomutan unvanlarını almaları
D) İskender'in Asya Seferi'ne çıkması
E) Hun boylarının Avrupa'ya inmeleri

ORTA ÇAĞ'DA DÜNYA



ORTA ÇAĞ'DA SİYASİ YAPILAR

MS 395'te Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılması Avrupa'nın siyasi, sosyal ve ekonomik yapısında büyük değişikliklere sebep olmuştur.

Batı Roma İmparatorluğu'nun 476'da yıkılması sonrasında Avrupa'da feodal siyasi yapılar ortaya çıkmıştır. Bu tarihten itibaren Germen kabileler kendi devletlerini kurarak bugünkü Avrupa'nın temellerini atmıştır.

Feodalizm: Bu sisteme göre siyasi güç; krala ait olup kral, siyasi otoritesini mutlak sadakat koşuluyla ve kontrollü olarak derebeyler ile paylaşmıştır.

Feodal sistem; merkezî iktidarın yok olduğu, karışıklıkların ve güvensizliklerin yerleştiği, ticaretin neredeyse durduğu, kent yaşamının önemini yitirdiği bir ortamda ortaya çıkmıştır.

Bu gelişmeler evrensel olmayıp, Batı toplumlarına özgüdür. Feodalizmde hiç kimse tam anlamıyla hükümlan değildir. Bu yüzden kral, lord ve vassallar arasındaki mücadeleler Orta Çağ boyunca devam etmiştir. Toprağın sahibi olan lordlar köylü ve ailesinin de sahibidir.

1) BİZANS İMPARATORLUĞU

Bizans olarak adlandırılan Doğu Roma İmparatorluğu, Batı Roma İmparatorluğu'ndan farklı bir siyasi yapı hâline gelmiştir.

Batı Roma bir çeşit cumhuriyet ile yönetilirken, Bizans İmparatoru gücünü tanrıdan alan otokrat bir lider hâline gelmiştir. Bizans İmparatoru, Hz. İsa'nın yeryüzündeki vekili olup sadece Hz. İsa'ya karşı sorumludur.

Otokrasi: Monarşinin bir çeşidi olup bütün siyasi yetkiler kralın elindedir. Monarşiden farklı olarak yönetim miras yoluyla değil, kişiler tarafından ele geçirilmiştir.

2) SASANİ İMPARATORLUĞU

Pers devlet geleneğini benimseyen Sasani İmparatorluğu'nun başında Şehinşah (Kralların Kralı) unvanını kullanan hükümdar bulunmaktaydı. Sasaniler krallarını kutsal kabul etmekle beraber, Mısır firavunları gibi tanrı-kral anlayışını benimsememişlerdir. Sasani kralları Tanrı Ahuramazda'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak mutlak otoriteye

sahiptir. Bizans İmparatorluğu ile uzun süren savaşlar sonucunda Anadolu'yu hâkimiyet altına almış ve İstanbul'u kuşatmışlardır. Ancak Bizans'ın deniz gücü karşısında yetersiz kalarak Anadolu'dan çekilmişlerdir.

Sasaniler Hz. Ömer Dönemi'nde yapılan Nihavend Savaşı'nda yenilmiş ve 651 yılında yıkılmışlardır.

3) MOĞOL İMPARATORLUĞU

Moğol İmparatorluğu'nu kuran Temuçin, 1206 yılında yapılan kurultayda Türk-Moğol boyları tarafından kağan seçilmiş ve Cengiz adını almıştır. Cengiz Han istila hareketleri ile dünyanın en geniş kara imparatorluğunu kurmuştur. Moğollar üzerinde Şamanizm inancının büyük etkisi vardır.

Büyük Şaman, 1206 kurultayında Temuçin'in Gök Tanrı tarafından seçildiği kehanetinde bulunmuştur.

4) İMPARATORLUKLARDA SOSYAL, EKONOMİK VE ASKERİ DURUM

a) Roma İmparatorluğu

Roma İmparatorluğu ile savaşan Germen kavimler, Roma İmparatorluğu'nun eyalet sistemi gibi bir idari yapı kurmuştur. Eyaletlerin başında valiler görevlendirilmiştir. Daha küçük yönetim birimleri kontlar tarafından yönetilmiştir. Her eyaletin bir ordusu olup bu orduların her birine kumanda etme görevi bir düke verilmiştir. Bu düzen zamanla Avrupa'da feodal sistemi ortaya çıkarmıştır. Krallar, meclislerinde kontlarla piskoposlara danışarak karar almıştır. Kontlar, imparatorun yönetimindeki halkı, kontların iktidarına tabi olmaya çağırmıştır. Bu durum, feodalizmin ve dogmatizmin Orta Çağ boyunca Avrupa'da egemen olmasını kolaylaştırmıştır.

b) Bizans İmparatorluğu

- Bizans İmparatorluğu'nda ekonomi, ticarete dayanır. Bizanslı tüccarlar sayesinde Çin ve Hindistan'dan gelen ticari ürünler Avrupa'ya sevk edilmiştir. Çin-Bizans ticaret yolları üzerinde hüküm süren Sasanilere karşı Bizanslılar Türklerle ittifak kurmuştur.